

Bruxelles, 18.7.2017
COM(2017) 376 final

**COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL
REGIUNILOR**

**Consolidarea capacităților de inovare în regiunile Europei:
strategii pentru o creștere stabilă, durabilă și favorabilă incluziunii**

{SWD(2017) 264 final}

1. O ECONOMIE MODERNĂ ȘI O TRANZIȚIE UȘOARĂ PENTRU TOATE REGIUNILE UE

Europa trece printr-o perioadă de schimbări deosebit de importante. Globalizarea, automatizarea, decarbonizarea, apariția unor tehnologii noi și dezvoltarea tehnologiilor digitale: toate acestea au un impact asupra locurilor de muncă, a sectoarelor industriale, a modelelor de afaceri, a economiei și a societății în general. Este indispensabil să-i ajutăm pe europeni să se adapteze la aceste schimbări profunde și să sprijinim economia UE să devină mai rezistentă. În Documentul de reflecție privind valorificarea oportunităților oferite de globalizare¹, Comisia a scos în evidență oportunitățile și dificultățile cu care se confruntă cetățenii și regiunile Europei. Acest lucru înseamnă că trebuie să anticipăm și să gestionăm modernizarea structurilor economice și societale existente, ținând cont de faptul că astăzi, mai mult decât oricând, chestiunile cu care avem de a face la nivel local capătă o dimensiune mondială, iar cele mondiale devin importante la nivel local. În acest scop, Europa are nevoie de o strategie pe termen lung, care să implice acțiuni la toate nivelurile și să declanșeze schimbări fundamentale în tehnologie, economie și finanțe.

UE joacă un rol esențial în sprijinirea tuturor regiunilor și statelor membre în ceea ce privește potențialul lor de inovare, competitivitate, creare de locuri de muncă durabile și creștere. Acest rol reprezintă elementul central al unei serii de inițiative deja întreprinse, atât la nivel de reglementare², cât și prin intermediul Planului de investiții, pentru a crea o rezervă stabilă de proiecte legate de principalele priorități ale UE. De asemenea, în ultimii ani, Comisia a invitat autoritățile naționale și regionale să elaboreze strategii de specializare inteligentă pentru cercetare și inovare³. Scopul Comisiei a fost să încurajeze toate regiunile europene să identifice avantajele competitive care le sunt specifice, care să servească drept bază pentru stabilirea priorităților de investiții în cercetare și inovare în cadrul politicii de coeziune în perioada 2014-2020. Ulterior, Parlamentul European, Consiliul Uniunii Europene și Comitetul Regiunilor au evidențiat nevoia de a dezvolta în continuare această abordare pentru creșterea potențialului de inovare a tuturor regiunilor⁴.

Având în vedere necesitatea de a colabora la toate nivelurile, de la cel local până la cel european, pentru a răspunde acestor provocări și a ajuta Europa să prospere în lumea modernă⁵, prezenta comunicare și documentul de lucru însoțitor dezvoltă conceptul de specializare inteligentă, abordând totodată următoarele provocări principale:

- stimularea potențialului de inovare și competitivitate al regiunilor europene, care ar servi drept bază pentru elaborarea unui model de creștere economică durabilă;

¹ Documentul de reflecție al Comisiei Europene privind valorificarea oportunităților oferite de globalizare – COM(2017) 240 final.

² Cele 10 priorități ale Comisiei Juncker.

³ COM(2010) 553 final.

⁴ Concluziile Consiliului din 10 iunie 2016 privind „O politică de coeziune mai inteligentă, mai simplă și mai favorabilă cercetării și inovării, precum și fondurile structurale și de investiții europene la modul general”, Rezoluția Parlamentului European din 14 ianuarie 2014 referitoare la tema „specializarea inteligentă: crearea unei rețele a centrelor de excelență pentru o politică de coeziune eficientă” [2013/2094(INI)], Rezoluția Parlamentului European din 13 septembrie 2016 referitoare la politica de coeziune și la strategiile de cercetare și inovare pentru specializare inteligentă (RIS3) [2015/2278(INI)], Avizul Comitetului Regiunilor din 22 martie 2017 privind „Strategiile de specializare inteligentă (RIS3): impactul asupra regiunilor și cooperării interregionale”.

⁵ Din prefața broșurii „Industry in Europe” (Industria în Europa) (februarie 2017), scrisă de președintele Comisiei Europene, Jean-Claude Juncker.

- dezvoltarea cooperării interregionale – un element fundamental în epoca economiilor globalizate;
- plasarea unui accent mai puternic asupra regiunilor mai puțin dezvoltate și a celor afectate de tranziția industrială;
- îmbunătățirea și consolidarea activităților comune în cadrul tuturor politicilor și al programelor UE care sprijină inovarea.

În acest context, sunt propuse o serie de acțiuni pilot specifice, datorită cărora va fi mai ușor de acumulat experiență și se va deschide o perspectivă mai cuprinzătoare asupra dezvoltării și a creșterii economice a regiunilor europene. Scopul suprem este de a permite tuturor regiunilor Europei să profite de specializarea inteligentă pentru a-și debloca potențialul în ceea ce privește schimbările tehnologice, digitalizarea, decarbonizarea și modernizarea industrială.

2. SPECIALIZAREA INTELIGENTĂ: PACTE REGIONALE PENTRU INOVARE, CREȘTERE ECONOMICĂ ȘI LOCURI DE MUNCĂ

Specializarea inteligentă a fost integrată în politica de coeziune reformată pentru perioada 2014-2020, concepută pentru a valorifica la maximum impactul pozitiv asupra creșterii economice și a locurilor de muncă.

Strategiile de specializare inteligentă sunt menite să permită regiunilor să își transforme nevoile, atuurile și avantajele competitive în produse și servicii comercializabile. Aceste strategii își propun să stabilească o ordine a priorităților pentru investițiile publice în cercetare și inovare, printr-o abordare ascendentă, în vederea transformării economice a regiunilor, făcând uz de avantajele competitive regionale și stimulând oportunitățile comerciale în cadrul noilor lanțuri valorice interregionale și europene. Totodată, ele ajută regiunile să anticipeze, să planifice și să însoțească procesul de modernizare economică a acestora.

Statele membre și regiunile au elaborat peste 120 de strategii de specializare inteligentă, prin parteneriate, guvernând pe mai multe niveluri și abordare ascendentă, stabilind priorități pentru investițiile în cercetare și inovare pentru perioada 2014-2020.

În decursul acestei perioade, peste 40 de miliarde EUR (și peste 65 de miliarde EUR, incluzând cofinanțarea națională) alocate regiunilor prin Fondul european de dezvoltare regională vor servi la finanțarea acestor priorități. Per total, se preconizează ca acest sprijin pentru cercetare, inovare și antreprenariat să ajute 15 000 de întreprinderi să introducă pe piață produse noi, să sprijine 140 000 de întreprinderi nou-înființate și să creeze 350 000 de noi locuri de muncă până la sfârșitul perioadei de programare⁶. În plus, a fost prevăzută suma de 1,8 miliarde EUR în cadrul Fondului social european pentru consolidarea capitalului uman în cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare. În cadrul procesului de elaborare a strategiilor menționate, au fost identificate și cartografiate prioritățile naționale, regionale și locale⁷.

Exemple de priorități în ceea ce privește strategiile de specializare inteligentă⁸:

⁶ Conform planificării din cadrul programelor operaționale naționale și regionale pentru perioada 2014-2020: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/themes>.

⁷ Baza de date EYE@RIS3: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/eye-ris3>

⁸ *Implementing Smart Specialisation Strategies – A Handbook*. Comisia Europeană, <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-implementation-handbook>

- **În Emilia-Romagna, Italia**, parteneriatul regional a identificat drept prioritate sănătatea și starea de bine și a cuplat mai multe tehnologii generice esențiale cu biomedicina pentru a dezvolta tehnici personalizate de transplant și de implant de mare precizie.
- **În Extremadura, Spania**, fermierii și cercetătorii încearcă să soluționeze problema incapacității de a satisface cererea de pe piață în sezonul de vârf, participând împreună la o rețea europeană care se ocupă de dezvoltarea tehnologiilor înalte în domeniul agricol.
- **În Laponia, Finlanda**, specializarea inteligentă a contribuit la poziția de lider a regiunii în exploatarea și comercializarea resurselor naturale arctice, asigurând totodată dezvoltarea durabilă și crearea de locuri de muncă.

Pentru a asigura eficacitatea investițiilor politicii regionale, strategiile de specializare inteligentă trebuie să fie puse în practică („condiționalitate ex ante”) înainte de a beneficia de sprijin financiar din partea Fondului european de dezvoltare regională pentru cercetare și inovare pentru perioada 2014-2020.

Mai mult, pentru a sprijini acest proces, Comisia a creat o platformă de specializare inteligentă⁹, care oferă, începând din 2011, consiliere statelor membre și autorităților regionale cu privire la modul în care să își elaboreze și implementeze strategiile de specializare inteligentă. Astfel sunt facilitate învățarea reciprocă, colectarea de date, analiza și oportunitățile de formare a rețelelor în circa 170 de regiuni din UE și la nivelul a 18 guverne naționale ale UE.

Aceste strategii implică adesea sectoare tradiționale precum industria agroalimentară, silvicultura, turismul și industria textilă, care evoluează prin inovare progresivă. Sunt, însă, incluse și sectoare legate de dezvoltarea unor tehnologii generice esențiale, a inovării serviciilor și a soluțiilor de utilizare eficientă a resurselor în energie, transporturi, mediu, economie circulară, nanotehnologie și sănătate, care pot crea piețe și industrii cu totul noi. Strategiile se bazează pe un proces de colaborare care facilitează inovarea determinată de cerere și soluțiile colective.

Aceste strategii constituie un instrument puternic care contribuie la transpunerea politicilor și a instrumentelor orizontale de la nivelul UE și cel național la nivel regional și local, creând legături cu ecosisteme de inovare mai ample și încurajând inovarea socială. Ele contribuie la crearea unei economii europene mai competitive și mai rezistente la globalizare și la garantarea faptului că aceasta generează resursele necesare pentru a asigura o distribuție echitabilă a beneficiilor sale.

3. PRINCIPALELE PROVOCĂRI ȘI ETAPELE URMĂTOARE: STIMULAREA CREȘTERII INDUSE DE INOVARE

Deși evaluările **prevăzute în regulamentele referitoare la politica de coeziune** vor ajuta la identificarea punctelor forte și a punctelor slabe ale abordării actuale, este evident că strategiile de specializare inteligentă au adus deja o contribuție importantă în ceea ce privește reorientarea politicii de coeziune a Uniunii Europene, iar avantajul competitiv al Europei depinde de capacitatea sa de a promova noi modele de creștere economică la nivel regional, vizând investiții în sectoare inovatoare, cu un potențial de creștere semnificativ și o valoare adăugată ridicată.

Pentru a îndeplini acest obiectiv, au fost identificate și trebuie abordate patru provocări:

⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>

- continuarea, în cadrul regiunilor, a reformei sistemelor de cercetare și inovare;
- dezvoltarea cooperării în domeniul investițiilor în inovare în diferite regiuni;
- sprijinirea cercetării și a inovării în regiunile mai puțin dezvoltate și în cele afectate de tranziția industrială;
- valorificarea sinergiilor și a complementarităților dintre politicile și instrumentele UE.

3.1. Continuarea, în cadrul regiunilor, a reformei sistemelor de cercetare și inovare

După cum s-a constatat în cursul Procesului semestrului european¹⁰, reforma sistemelor de cercetare și inovare are o dimensiune regională clară care ar trebui să cuprindă trei elemente transversale: cercetarea și inovarea, transformarea industrială și finanțele și investițiile¹¹.

Fiind o condiție prealabilă pentru investițiile în cadrul politicii de coeziune, specializarea inteligentă a contribuit la punerea în aplicare a reformelor în aproximativ jumătate dintre statele membre¹² și la abordarea multor provocări legate de cercetare și inovare. Totuși, în anumite cazuri, participarea neechilibrată a reprezentanților din diverse sectoare, inclusiv din cercetare, industrie, învățământul superior, administrația publică și societatea civilă a subminat realizarea unor eforturi de reformare mai ample. Prin urmare, în cadrul strategiilor, s-a pus un accent considerabil pe eliminarea fragmentărilor dintre diverse organisme administrative și pe îmbunătățirea guvernantei pe mai multe niveluri.

Trebuie intensificate eforturile de reformă pentru a crea un mediu de afaceri propice și o administrație publică eficientă și transparentă, pentru a stimula inovarea și dinamismul pe piața produselor și a serviciilor, precum și pentru a îmbunătăți condițiile pentru crearea și dezvoltarea întreprinderilor noi¹³. În același timp, aceste eforturi ar trebui să încurajeze, de asemenea, investițiile în competențe și în capitalul uman¹⁴, în conformitate cu planurile de cooperare sectorială în materie de competențe¹⁵, cu noua agendă pentru învățământul superior¹⁶, cu utilizarea mai bună a clusterelor și cu sprijinirea politicii în favoarea IMM-urilor. Coaliția pentru competențe și locuri de muncă în sectorul digital¹⁷ poate să joace un rol important în acest proces, ajutând piața muncii să reacționeze mai bine la transformarea digitală în ansamblul UE. Această inițiativă va fi completată de dialogul privind excelența politicii privind clusterelor¹⁸.

¹⁰ Semestrul european reprezintă un ciclu de coordonare a politicilor economice și bugetare în cadrul UE. El face parte din cadrul de guvernare economică al Uniunii Europene.

¹¹ Fișa tematică „Cercetare și inovare” din cadrul semestrului european.

<https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/european-semester-thematic-fiche-research-and-innovation>

¹² Studiul „Support of ESI Funds to the implementation of the Country Specific Recommendations and to structural reforms in Member States” (Sprijinul acordat prin intermediul fondurilor ESI pentru punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări și pentru reformele structurale din statele membre), 2017, Comisia Europeană.

¹³ COM(2016) 733 final.

¹⁴ COM(2017) 90 final.

¹⁵ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=ro&pubId=7969>

¹⁶ COM(2017) 247 final.

¹⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>

¹⁸ Acest dialog va avea loc în cadrul viitoarei reuniuni a forumului privind politica referitoare la clusterelor europene.

- Comisia își va intensifica eforturile pentru a pune la dispoziția autorităților naționale și regionale, la cererea statelor membre și a regiunilor vizate și în strânsă colaborare cu acestea, sprijinul UE disponibil pentru a facilita conceperea, implementarea și evaluarea reformelor politicilor în domeniul cercetării și al inovării.
- **Platforma de specializare inteligentă** continuă să ofere sprijin pentru implementarea strategiilor naționale și regionale de specializare inteligentă. De asemenea, la cerere, **mecanismul de sprijin al politicilor din cadrul Orizont 2020** va ajuta statele membre să depășească obstacolele apărute în sistemele lor de cercetare și inovare, inclusiv cele legate de implementarea efectivă a strategiilor de specializare inteligentă.
- Totodată, este disponibil **Serviciul de sprijin pentru reforme structurale**, care operează la cererea statelor membre, pentru a le ajuta să conceapă și să implementeze reforme care pot să amelioreze mediul de afaceri și piața forței de muncă și să-i doteze pe cetățeni cu competențele, educația și formarea potrivite pentru piața forței de muncă de astăzi și de mâine¹⁹.

Pentru a valorifica la maximum contribuția reformelor structurale la inovare, statele membre sunt invitate să intensifice dialogul cu toate părțile interesate relevante în cursul procesului semestrului european, inclusiv cu regiunile și cu autoritățile locale. Statele membre ar trebui să sprijine implementarea priorităților identificate în cadrul strategiilor de specializare inteligentă, prin creșterea calității și a deschiderii sistemului de cercetare și a sistemului de învățământ superior, prin asigurarea unei finanțări competitive a cercetării, prin consolidarea transferului de cunoștințe și asocierea învățământului și formării profesionale cu sistemele de inovare, precum și prin contribuția la furnizarea de informații privind competențele și la corelarea competențelor în acord cu Noua agendă pentru competențe²⁰.

3.2. Dezvoltarea cooperării în domeniul investițiilor în inovare în diferite regiuni

Strategiile de specializare inteligentă au fost utilizate pentru a încuraja o politică mai eficientă a inovării și pentru a include cooperarea interregională în noile lanțuri valorice transfrontaliere. Stabilirea unei legături între actorii din domeniul cercetării și al inovării și părțile interesate din industrie contribuie la exploatarea complementarităților în dezvoltarea produselor și conceperea proceselor. Acest lucru va contribui la construirea și reconturarea lanțurilor valorice la nivelul întregii Uniuni Europene prin încurajarea sinergiilor investițiilor din sectorul privat și cel public. Părțile interesate relevante ar trebui să creeze împreună rezerve stabile de proiecte care să corespundă priorităților strategice identificate.

Este necesar, așadar, ca dimensiunea interregională și transfrontalieră să fie dezvoltată, prin crearea unor oportunități de investiții interregionale, care vor facilita dezvoltarea inovării la nivel regional și local, proces care a fost lansat deja în contextul Comunicării privind energia curată pentru toți europenii²¹.

¹⁹ Programul de sprijin pentru reforme structurale pentru perioada 2017-2020, Regulamentul (UE) 2017/825.

²⁰ COM(2016) 381 final.

²¹ COM(2016) 860 final.

O cooperare strategică interregională mai puternică și niște legături sustenabile mai solide între ecosistemele regionale aferente domeniilor prioritare de specializare inteligentă pot să sporească competitivitatea și reziliența, fapt ilustrat de inițiativa Vanguard.

Inițiativa Vanguard pentru o nouă creștere prin specializare inteligentă este determinată de un angajament politic al regiunilor de a își utiliza strategiile de specializare inteligentă pentru a stimula o nouă creștere economică prin intermediul unei abordări ascendente a inovării antreprenoriale și a reînnoirii industriale în domenii de prioritate europeană. Treizeci de regiuni fac parte din această inițiativă.

Inițiativa Vanguard urmărește să ofere un exemplu în ceea ce privește dezvoltarea cooperării interregionale și a guvernantei pe mai multe niveluri pentru a ajuta clusterelor și ecosistemele regionale să se axeze pe domeniile de prioritate pentru industriile emergente și cele aflate în transformare. Regiunile Vanguard caută să exploateze complementaritățile identificate în cadrul strategiilor de specializare inteligentă pentru a dezvolta clusterelor și rețele de clusterelor de talie mondială, în special prin proiecte pilot și demonstrații la scară largă.

Acest lucru a determinat crearea de către Comisie, cu sprijinul Platformei de specializare inteligentă, a unor **platforme tematice** în domeniul modernizării industriale, al energiei și în domeniul agroalimentar, pentru a ajuta regiunile să colaboreze la stabilirea priorităților lor în materie de specializare inteligentă, colaborare care să implice factori de decizie politică, cercetători, întreprinderi, clusterelor și societatea civilă²². Aceste platforme oferă factorilor de decizie politică de la nivelul UE, național și regional o posibilitate unică de a-și pune în comun experiența pentru a aborda aceste priorități într-un context regional, acolo unde transformarea se resimte cel mai puternic.

Platformele de specializare inteligentă tematice reunesc 100 de regiuni care colaborează în cadrul a 17 parteneriate interregionale pe marginea unor subiecte comune care vizează stimularea inovării, stabilirea legăturilor în cadrul lanțurilor valorice și dezvoltarea unor investiții comune, cu sprijin din partea serviciilor Comisiei:

- **Platforma de modernizare industrială** cuprinde parteneriate privind sistemele avansate de fabricație, tehnologiile sustenabile de fabricație, bioeconomia, imprimarea 3D, tehnologiile medicale, textilele inovatoare, industria 4.0, sportul și noile produse nanotehnologice.
- **Platforma energetică** include parteneriate privind bioenergia, energia din surse regenerabile marine, rețelele inteligente, energia solară și clădirile durabile.
- **Platforma agroalimentară** include parteneriate privind agricultura asistată de înalta tehnologie, trasabilitatea, bioeconomia, sistemele agroalimentare și sistemele electronice inteligente.

Sunt necesare eforturi suplimentare pentru a integra alte inițiative europene de amploare cu aceste platforme și cu parteneriatele lor regionale, pentru a facilita comercializarea și extinderea proiectelor interregionale de inovare și pentru a stimula investițiile comune ale întreprinderilor. Platformele de specializare inteligentă tematice ar trebui să fie utilizate, de asemenea, în vederea aprofundării cooperării dintre regiunile mai puțin dezvoltate, regiunile afectate de tranziția industrială și cele mai avansate, pentru a facilita tranziția lor industrială și tehnologică.

²² A se vedea documentul de lucru însoțitor pentru detalii privind parteneriatele regionale lansate.

- Comisia va lansa, până la sfârșitul anului 2017, în strânsă colaborare cu statele membre relevante, o **acțiune pilot** în cadrul căreia va colabora cu cinci până la zece parteneriate tematice care reprezintă factori de decizie, cercetători, întreprinderi și alți actori din domeniul inovării. Sprijinul pentru elaborarea acestei acțiuni pilot va fi oferit de Fondul european de dezvoltare regională.
- Scopul acesteia va fi de a testa diferite abordări pentru comercializare și pentru **extinderea proiectelor interregionale de inovare** care au potențialul de a încuraja dezvoltarea lanțurilor valorice europene. Aceste parteneriate ar putea să vizeze sistemele avansate de fabricație și industria 4.0, bioeconomia, volumele mari de date, energia, tranziția către emisii scăzute de dioxid de carbon, mobilitatea ecologică și conectată, sănătatea, securitatea cibernetică, apa și inovarea în sectoarele tradiționale. Această activitate se va baza pe relația strânsă de colaborare dezvoltată între serviciile Comisiei și parteneriatele create în contextul platformelor de specializare inteligentă tematice și pe inițiativele relevante ale UE în domeniul inovării²³.

Statele membre și regiunile, cu sprijinul Comisiei, ar trebui să apeleze la clustere și la comunitățile cunoașterii și inovării (CCI) din cadrul Institutului European de Inovare și Tehnologie pentru a crea rezerve de investiții pentru proiectele care îndeplinesc condițiile de finanțare din instrumente financiare, în special din Fondul european pentru investiții strategice, contribuind astfel la atragerea investițiilor private prin sprijinirea proiectelor inovatoare care pot avea nevoie de acoperirea riscurilor.

Proiectele de mici dimensiuni pot fi grupate în platforme de investiții, atrăgând diferite fonduri ale UE în cel mai eficient mod și implicând sectorul privat acolo unde este cazul.

3.3. Sprijinirea cercetării și a inovării în regiunile mai puțin dezvoltate și în cele afectate de tranziția industrială

Regiunile mai puțin dezvoltate se confruntă încă cu obstacole legate de fragmentare și de sustenabilitatea infrastructurilor de cercetare și inovare și trec deseori prin dificultăți în ceea ce privește dezvoltarea mediilor instituțional și juridic propice inovării²⁴. Deși specializarea inteligentă este importantă pentru toate regiunile, cele mai puțin dezvoltate necesită o atenție deosebită în ceea ce privește capitalul uman, dezvoltarea competențelor și un proces de inovare mai favorabil incluziunii. Se întâmplă adesea ca actorii implicați în inovare din regiunile mai puțin dezvoltate să nu fie foarte bine conectați la o comunitate de cercetare și inovare mai largă și la lanțurile valorice mondiale.

Regiunile aflate în tranziție industrială se confruntă cu dificultăți specifice, în special atunci când procesul este asociat cu o lipsă a bazei de competențe necesare, cu un cost unitar al muncii ridicat și cu dezindustrializarea. Regiunile respective pot fi incapabile să atragă suficiente investiții extraregionale pentru a încuraja inovarea prin crearea de noi lanțuri logistice și fără suficiente structuri de cercetare comercială și firme care să poată constitui baza unei modernizări industriale ample. Alte lacune ar putea să afecteze capacitatea de a exploata oportunitățile de finanțare oferite de resursele disponibile în cadrul programelor europene în domeniul cercetării, al inovării și al competitivității

²³ De exemplu, parteneriatele public-privat sprijinite în cadrul programului Orizont 2020 în domeniul bioeconomiei, al sistemelor avansate de fabricație și al noilor tehnologii energetice.

²⁴ Documentul de lucru al serviciilor Comisiei SWD(2017) 132 final.

industriale²⁵, chiar dacă aceste regiuni nu beneficiază de nivelul de sprijin propus regiunilor mai puțin dezvoltate în cadrul politicii de coeziune.

Prin urmare, sprijinirea continuă a învățării reciproce este esențială. Comisia a oferit sprijin sub forma accesului la experți independenți, precum TAIEX Peer 2 Peer²⁶ sau Platforma de specializare inteligentă²⁷. Acest lucru a permis regiunilor să adopte bune practici, să-și adapteze structurile la standarde de nivel mondial, să cartografieze diversitatea capacităților de cercetare și inovare și complementaritățile din regiunile UE și să gestioneze aspectele problematice cu care se confruntă.

Investițiile în capitalul uman și în dezvoltarea competențelor, de exemplu în sectorul TIC, în sprijinirea creării de întreprinderi, în e-justiție și e-guvernare sunt oferite prin Fondul social european în acord cu Noua agendă pentru competențe. Fondul social european sprijină regiunile mai puțin dezvoltate și în ceea ce privește modernizarea administrațiilor acestora, în vederea îndeplinirii obiectivelor legate de reforme, o mai bună reglementare și buna guvernare.

Nevoia de a disemina excelența și de a extinde participarea a fost sprijinită, de asemenea, prin acțiunile Orizont 2020 de formare de echipe și de înfrățire, prin catedrele Spațiului european de cercetare și acțiunile COST²⁸, precum și prin proiectul „Calea către excelență”²⁹. Mai mult, proiectul pentru regiunile mai puțin dezvoltate³⁰ oferă acestor regiuni, în cadrul politicii de coeziune, sprijin direcționat pentru punerea în aplicare a specializării inteligente prin măsuri de consolidare a capacității, reforme administrative și măsuri de monitorizare și evaluare eficientizate.

În cadrul proiectului pentru regiunile mai puțin dezvoltate, experții de la Comisia Europeană și de la Banca Mondială, împreună cu autoritățile naționale și locale din Polonia, au lucrat în ultimul an la identificarea unor soluții de stimulare a dezvoltării economice în regiunile cu venituri reduse din Podkarpacie și din Świętokrzyskie, în estul Poloniei. Acțiunile includ transferul de cunoștințe dinspre mediul universitar către întreprinderile locale – de exemplu în industria aerospațială din Podkarpacie – îmbunătățirea mediului de afaceri din regiune și ameliorarea competențelor forței de muncă locale.

Institutul European de Inovare și Tehnologie contribuie la creșterea participării³¹, prin intermediul Sistemului său regional de inovare. În sfârșit, dezvoltarea unei rețele paneuropene de centre de inovare digitală³² și a altor infrastructuri de cercetare și inovare va ajuta IMM-urile să gestioneze transformarea lor digitală.

Măsurile de politică țintite pot contribui la satisfacerea nevoilor specifice ale acestor regiuni și la implementarea cu succes a strategiilor lor de specializare inteligentă, cu un

²⁵ Orizont 2020 și COSME – Programul european pentru întreprinderi mici și mijlocii.

²⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/policy/how/improving-investment/taix-regio-peer-2-peer/

²⁷ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>

²⁸ În jur de 1 % din bugetul Orizont 2020 este alocat sprijinului de acest tip pentru țările cu activitate de cercetare mai puțin intensă – <https://ec.europa.eu/research/regions/index.cfm?pg=widening>. COST sprijină rețelele de cercetători, cu precădere din țările cu activitate de cercetare mai puțin intensă.

²⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/stairway-to-excellence>

³⁰ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/ris3-in-lagging-regions>

³¹ <https://eit.europa.eu/activities/outreach/eit-regional-innovation-scheme-ris>. De asemenea, proiectele privind învățământul superior pentru specializare inteligentă (HESS) oferă regiunilor recomandări privind creșterea implicării instituțiilor de învățământ superior – <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/hess>

³² <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-innovation-hubs>

accent special pe învățarea reciprocă și pe schimbul de bune practici de punere în aplicare, guvernanță și monitorizare a politicilor de inovare.

Până la sfârșitul anului 2017 și în strânsă colaborare cu statele membre, Comisia va pune în aplicare o **acțiune pilot** implicând un număr limitat de regiuni care își vor exprima interesul de a lucra pe baza strategiilor lor de specializare inteligentă pentru a promova inovarea extinsă în vederea soluționării problemelor legate de **tranziția industrială**. Acțiunea va urmări să faciliteze utilizarea combinată a instrumentelor și programelor UE existente, gestionate de Comisie împreună cu resursele disponibile în cadrul politicii de coeziune, cu scopul de a accelera implementarea inovațiilor, de a înlătura obstacolele din calea investițiilor și de a facilita reorientarea competențelor și pregătirea pentru schimbările industriale și societale. Fondul european de dezvoltare regională va acorda sprijin acțiunii pilot, cu asistență direcționată din partea Observatorului european al clusterelor și al mutațiilor industriale.

Statele membre, susținute de Comisie, ar trebui să răspundă mai bine nevoilor regiunilor mai puțin dezvoltate, punând în mod deosebit accentul pe inovarea deschisă și extinsă, pe noi forme de guvernanță colaborativă, pe noi parteneriate interregionale, pe dezvoltarea capacităților de absorbție a noilor tehnologii, pe conectarea economiei locale la cercetarea mondială și pe extinderea participării la rețelele de inovare mondiale.

3.4. Valorificarea sinergiilor și a complementarităților dintre politicile și instrumentele UE

În prezent, există un număr semnificativ de programe și instrumente de politică regionale, naționale și europene destinate să încurajeze inovarea, creșterea economică și crearea de locuri de muncă sau să promoveze cooperarea interregională³³. Este necesară o corelare mai bună a acestor politici și instrumente la diferite niveluri de guvernanță pentru a spori impactul lor asupra realizării principalelor priorități europene. Prin urmare, pentru a garanta investițiile esențiale, trebuie exploatate pe deplin sinergiile și complementaritățile dintre fondurile UE pentru cercetare și inovare, politica de coeziune și măsurile în favoarea competitivității industriale. Specializarea inteligentă oferă un cadru strategic pentru dezvoltarea acestor complementarități³⁴.

În acest scop, Comisia a prezentat deja o gamă largă de măsuri în contextul propunerilor pentru cadrul financiar multianual 2014-2020³⁵.

Fondul european pentru investiții strategice, Orizont 2020 și politica de coeziune permit combinarea fondurilor într-un singur proiect. Regulamentele privind programul Orizont 2020 și politica de coeziune au armonizat normele pentru opțiunile simplificate în materie de costuri și au sporit posibilitatea de a aloca mai multe fonduri de politică de coeziune în afara zonelor vizate de program. Comisia a publicat, de asemenea, orientări privind

³³ Instrumentele care promovează cooperarea dincolo de frontierele regionale și naționale includ inițiativele comune pentru tehnologie și programare și parteneriatele public-privat contractuale din cadrul Orizont 2020, Institutul European de Inovare și Tehnologie, comunitățile de cunoaștere și inovare, alianțele cunoașterii și alianțele pentru competențe sectoriale din cadrul programului Erasmus+, parteneriatele strategice de clustere europene, Rețeaua întreprinderilor europene, parteneriatele europene pentru inovare, Start Up Regions Network, Interreg.

³⁴ Prin „acțiuni în amonte” care să pregătească părțile interesate să participe la Orizont 2020 și „acțiuni în aval” pentru exploatarea și difuzarea rezultatelor cercetării și inovării, acțiuni elaborate în cadrul programului Orizont 2020 și al programelor anterioare, anexa 1 la Regulamentul (UE) nr. 1303/2013 privind dispozițiile comune.

³⁵ COM(2011) 500 final.

combinarea Fondului european pentru investiții strategice cu fondurile politicii de coeziune.

Comisia a lansat o serie de inițiative (precum „Calea către excelență” și „marca de excelență”) și a elaborat orientări pentru a încuraja și a facilita sinergiile³⁶ dintre diferitele instrumente de politică. Comisia a propus o simplificare suplimentară, pentru a facilita combinarea finanțărilor din cadrul Orizont 2020 și al politicii de coeziune, a căror realizare este în prezent complexă³⁷.

Proiectul-pilot „calea către excelență” contribuie la eliminarea discrepanțelor în inovare dintre regiunile UE sprijinind punerea în aplicare a strategiilor de specializare inteligentă prin dezvoltarea și exploatarea complementarităților dintre politica de coeziune, Orizont 2020 și alte programe de finanțare ale UE. **Inițiativa „marca de excelență”** ajută IMM-urile să găsească alternative de finanțare prin Fondul european de dezvoltare regională și din alte surse pentru ideile lor de proiecte de inovare care au fost evaluate ca fiind excelente în cadrul programului Orizont 2020, însă nu au putut fi finanțate din cauza resurselor limitate.

Trimișii Comisiei specializați în investiții pot oferi autorităților publice și promotorilor sprijin³⁸ la fața locului, în statele membre, pentru a crea rezerve stabile de proiecte care să valorifice la maximum impactul fondurilor UE, recurgând la expertiza Platformei europene de consiliere în materie de investiții³⁹.

Există dovezi care sugerează o îmbunătățire a coordonării la nivelul programelor politicii de coeziune⁴⁰ în ceea ce privește gestionarea investițiilor în cercetare și inovare. Cu toate acestea, la nivel de proiect este încă necesar să se clarifice mai bine rolurile, responsabilitățile și coordonarea, în special în ceea ce privește normele de eligibilitate, achizițiile publice și ajutoarele de stat și proiectele transnaționale⁴¹.

- Comisia va continua să colaboreze îndeaproape cu autoritățile naționale și regionale pentru a **aborda aspectele complexe ale utilizării combinate** a diferitor instrumente UE pentru a valorifica la maximum investiția în proiectele care vizează cercetarea și inovarea, competitivitatea și productivitatea. Cu ajutorul trimișilor specializați în investiții prezenți la fața locului și prin intermediul Platformei europene de consiliere în materie de investiții, Comisia va oferi asistență pentru a asigura mobilizarea maximă a capitalului din sectorul privat.
- De asemenea, Comisia va colabora îndeaproape cu autoritățile naționale și regionale **pentru a facilita și a clarifica utilizarea combinată a diferitelor fondurilor** în domeniul ajutoarelor de stat, al achizițiilor publice și al cooperării interregionale.

³⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/synergy/synergies_en.pdf

³⁷ COM(2016) 605 final.

³⁸ COM(2016) 581 final.

³⁹ <http://www.eib.org/eiah/index.htm>

⁴⁰ „The use of new provisions during the programming phase of the European Structural and Investment funds” (Utilizarea noilor dispoziții din faza de programare a fondurilor structurale și de investiții europene)

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/how/studies_integration/new_provision_progr_esif_report_en.pdf

⁴¹ Grupul de experți la nivel înalt privind monitorizarea simplificării pentru beneficiarii fondurilor ESI. https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/hlg_16_0008_00_conclusions_and_recommendations_on_goldplating_final.pdf

- Comisia va analiza posibilitățile de acordare de asistență la fața locului, prin intermediul trimișilor specializați în investiții. Acești trimiși ar acționa ca prim punct de contact pentru părțile interesate de la nivel local, **pentru a maximiza impactul diferitelor fonduri ale UE**. Ei ar acționa la cerere și ar direcționa solicitările specifice către serviciile competente din cadrul Platformei europene de consiliere în materie de investiții, pentru a încuraja combinarea diferitelor fonduri.
- Comisia va pune la dispoziția părților interesate **o cartografiere cuprinzătoare a actorilor care oferă asistență și a dotărilor de ultimă generație din ecosistemele regionale** pentru a promova parteneriatele transregionale și accesul la competențe.
- Comisia va continua să colaboreze cu Parlamentul European și cu Consiliul, în contextul discuțiilor în curs privind Regulamentul Omnibus⁴², pentru a **facilita și mai mult investițiile transnaționale**, precum implementarea operațiunilor în afara zonei vizate de program.

Statele membre sunt încurajate să colaboreze îndeaproape cu părțile interesate pentru a profita la maximum de posibilitățile de simplificare disponibile în prezent. Autoritățile de management pentru fondurile structurale și de investiții europene din statele membre ar trebui să lanseze cereri de proiecte simplificate și dedicate pentru proiectele cărora li s-a acordat marca de excelență pe baza bunelor practici, elaborate în Republica Cehă, Italia, Polonia și Spania.

4. CONCLUZII

Statele membre și regiunile UE se confruntă cu provocări în contextul globalizării. Această nouă conjunctură oferă oportunități de care Europa trebuie să profite, rămânând totodată fidelă angajamentului de a asigura o distribuie echitabilă a beneficiilor obținute. Este esențial să se exploateze la maximum potențialul inovării de modernizare a economiei, pentru a susține modelul social al UE și calitatea vieții cetățenilor europeni. Europa trebuie să ofere protecție cetățenilor săi, regiunilor sale și industriei sale, să-i apere și să-i ajute să-și afirme drepturile, pentru a crea prosperitatea și locurile de muncă pe care le așteaptă cetățenii Europei. Pentru realizarea acestui deziderat, este necesar ca toate politicile și instrumentele UE să conlucreze în mod coordonat, la toate nivelurile de guvernare, astfel încât să avanseze către o creștere stabilă, durabilă și favorabilă incluziunii la nivelul teritoriilor.

În acest context, strategiile de specializare inteligentă contribuie deja la îmbunătățirea calității investițiilor politicii de coeziune în domeniul inovării și fac astfel parte integrantă din abordarea inovării în Europa. De asemenea, aceste strategii îmbunătățesc modul în care regiunile europene concep și pun în aplicare politicile de inovare și implică întreprinderile.

Experiența acumulată până în prezent cu actualele programe de politică de coeziune, alături de acțiunile și proiectele pilot prezentate în prezenta comunicare, vor reprezenta contribuții utile la pregătirea următorului cadru financiar multianual. În acest scop, Comisia va monitoriza progresele înregistrate în implementarea acestor acțiuni. Specializarea inteligentă reprezintă un nou tip de cooperare, care asigură o participare mai activă, la nivel local și regional, la procesul de luare a deciziilor și al cărui potențial poate fi extins în avantajul regiunilor UE și al UE în ansamblul ei. Această abordare

⁴² COM(2016) 605 final.

poate fi reprodusă și utilizată, într-un context mai larg, ca un instrument util care poate servi la punerea în aplicare în modul cel mai eficient a viitorului buget al UE⁴³.

⁴³ [Documentul de reflecție al Comisiei Europene privind viitorul finanțelor UE](#) – COM(2017) 358 final.